

La Vall de la Riera de Pineda en època romana (Pineda de Mar, Alt Maresme)

La Vall de la Riera de Pineda in Roman times (Pineda de Mar, Alt Maresme)

Joan Garriga Toledo, ATICS.S.L.

Francesc Xavier Busquets, ATICS.S.L. - Departament de Ciències de l'Antiguitat i l'Edat Mitjana, UAB

En aquest treball es presenta un estat de la qüestió del procés de romanització d'una zona molt concreta de la Laietània: la Vall de la Riera de Pineda de Mar. Així, s'analitzarà l'ocupació antiga d'aquest territori a partir de les diferents troballes arqueològiques, i prenent com a base, sobretot, les intervencions arqueològiques fetes a la vil·la romana de Can Roig i l'aqüeducte de Can Marquès, tram específic de l'aqüeducte romà de Pineda de Mar que travessa la Vall de la Riera. Per tant, s'intentarà fer una aproximació de l'estructuració del món rural a l'antiguitat en un territori laietà emmarcat entre les ciutats d'*Iluro*, *Blandae* i *Gerunda*.

Paraules clau: Època romana, Vall de la Riera de Pineda, vil·la romana de Can Roig, aqüeducte romà de Pineda, romanització, Laietània.

Keywords: Roman age, La Vall de la Riera de Pineda, roman "vila" of Can Roig, roman aqueduct of Pineda, romanization, Laietania.

LOCALITZACIÓ I DESCRIPCIÓ GEOGRÀFICA

La Vall de la Riera de Pineda es localitza a Pineda de Mar, a l'Alt Maresme. L'entrada se situa entre els quilòmetres 670 i 671 de la carretera nacional II, des de la qual es pot accedir perfectament.

La Vall s'estén més de cinc quilòmetres cap a l'interior de la serralada prelitoral. Ens centrarem, però, al principi, als primers 2,5 quilòmetres. Aquesta zona queda delimitada pel nord per les muntanyes del turó del Montpalau i el turó de sant Pere de Riu, entre les quals hi ha l'únic pas planer per accedir a les muntanyes del Montnegre i el Corredor. A l'est, delimita el turó de la Guàrdia, i a l'oest, el turó de Sant Jaume i la carena de Ca l'Oliver. Al sud, d'altra banda, s'estén una plana fèrtil de 800 metres de llargada fins a tocar del mar.

CONTEXT ARQUEOLÒGIC

Tant al llarg de la vall com a fora, es localitzen diferents jaciments arqueològics; els més importants, però, es concentren a l'interior o a prop de l'entrada (fig. 1).

Al turó del Montpalau es localitza un *oppidum* ibèric datat entre el 200 i el 50 aC, moment en què la romanització despobla aquest tipus d'assentaments. S'han localitzat la muralla septentrional, restes de murs i dues sitges. Tanmateix, el castell medieval del Montpalau s'hi assenta a sobre i en reaprofitava part de les estructures i pedres (SERRA 1932: 54; SERRA 1932: 100; OLESTI 1995: 504).

Al turó de Sant Jaume es localitza, possiblement, un altre *oppida* ibèric, de la mateixa cronologia que el del Montpalau. No s'ha pogut accedir mai al jaciment, situat en un terreny privat, i s'especula a partir de la ceràmica localitzada als peus del turó (SANMARTÍ 1987; OLESTI 1995: 505).

Al nord d'aquest turó, als terrenys de la masia de Can Cànovas, es localitzen grans quantitats de ceràmica d'època romana. A causa de la poca informació, no es pot establir un tipus d'assentament, tot i que s'interpreta com les restes d'una escombrera d'un nucli rural d'entre el segle I aC i el segle II dC (OLESTI 1995: 505).

Al llarg de tota la vall, es localitza l'aqüeducte romà de Pineda, datat entre els segles II i III dC. Començava a la finca de Can Bofí i s'estenia al llarg de 3.500 metres, fins a la vil·la romana de Can Roig (PRAT i PUIG 1936). Ens centrarem a explicar-lo més detalladament més endavant, en un apartat concret.

A l'entrada de la vall es localitza la vil·la romana de Can Roig, datada entre els segles I aC i VI dC. L'explicarem en un apartat concret posteriorment.

Fora la vall, a 800 metres de l'entrada, es localitza el cementiri romà de Can Bel, una necròpolis romana amb dotze tombes excavades, restes de murs, paviments, ceràmiques i material constructiu. Va estar ocupat entre els segles I i V dC. Aquest jaciment es va localitzar fruit d'una construcció de pisos, que en va destruir més de tres quartes parts (CELA 1996; CELA 1999).

Al sud de l'església, a 600 metres de l'entrada de la riera, i als carrers adjacents, s'han documentat diferents fragments de ceràmica romana i un denari d'argent de l'any 212 dC de la seca de Roma. A causa de la poca informació de la zona, no es pot determinar cap tipus de jaciment ni la seva cronologia (ESTRADA 1969; SOLER 1978: 159; SOLER 1979: 283).

A l'oest de la vall es localitzen tres jaciments més, la Torre de Merola, Cal Camps i Mas Roger, aquests dos últims, adjacents l'un a l'altre. En els dos primers es localitzen dos camps de sitges iberoromans datats d'entre el segle V aC - I dC i el segle VII fins a principis de l'ocupació romana, respectivament (DDAA 1995: 225; OLESTI 1995: 504; SANMARTÍ 1987). Al Mas Roger es localitzen ceràmiques d'època

ibèrica i romana, des de l'any 650 aC fins al primer segle de la nostra era, i s'hipotetitzava l'existència d'un establiment rural (SANMARTÍ 1987; OLESTI 1995: 505), possiblement relacionat amb Cal Camps.

LA VIL·LA ROMANA DE CAN ROIG

Localització

La vil·la es localitza en un petit turó a l'entrada de la Vall de la Riera que li ofereix un gran control visual del territori que l'envolta. Per la cara nord, es visualitza tota la vall, mentre que per la cara sud es té un control visual que va des de la desembocadura de la Tordera fins al turó de Capaspres, a Calella.

Antecedents

El primer esment de la vil·la el trobem en el treball de Prat i Puig (1936), que en el seu estudi de l'aqüeducte de Pineda conclou que s'acabava en un *lacus* que hi havia al nord del turó de Can Roig (PRAT i PUIG 1936: 16).

La *Carta Arqueològica de España*, del 1945, fa referència a la troballa d'uns mosaics policromats del segle III d.n.e. amb figures de peixos, ceràmica terra sigil·lada (amb les marques *OF.LABIO*, *L (?)TETI/A IA*, *RASIM*, *RASIN*, *OF MA* i *E.PARA/RAS*) i colls d'àmfora (amb les marques *LOREI* i *NICES*) (ALMAGRO *et al.* 1945: 158).

A més, el 1977, arran d'uns moviments de terres al sector nord-oest del turó, es van recollir ceràmiques de diferents tipologies, com sigil·lades aretines, sud-

gàl·liques, hispàniques, africanes A i C, *lucente* i diverses àmfores (SOLER 1978: 157).

L'any següent, el 1978, es va rebaixar el nivell del turó de Can Roig per la banda de la nacional II per tal de condicionar el terreny per construir-hi habitatges (al sud del turó). A causa d'aquests rebaixos, es van produir esllavissaments que van deixar a la vista estructures, elements ceràmics variats, vidre, estucs i un fragment de mosaic de tesselles blanques i negres (SOLER 1980a: 335; SOLER 1980b: 359).

L'any 1980, es va trobar a les terres de conreu de Can Roig un as de bronze de la seca de la Colònia *Victrix Iulia Lepida Celsa*, encunyada entre el 44-42 i el 36-35 a.n.e. (ESTOL 1980: 426).

Finalment, la vil·la romana de Can Roig va ser intervinguda arqueològicament l'any 2006, amb una intervenció de caire preventiu, motivada per l'interès del propietari de la finca per tal de conèixer l'abast de les restes arqueològiques i la seva cronologia.

Aquesta excavació es va dur a terme a partir de diferents rases arqueològiques fetes amb màquina excavadora, combinades amb neteja i delimitació manual de les restes. Tant els resultats d'aquesta excavació com els estudis anteriors de materials descontextualitzats ens ofereixen tot el coneixement que actualment existeix sobre aquesta vil·la romana (GARRIGA 2015: 19).

Estructures

Tota la informació obtinguda sobre la vil·la s'ha adquirit a partir de la prospecció per rases feta en la intervenció de l'any 2006. Les restes corresponen a la part residencial d'una vil·la romana, i majoritàriament es concentren al pati de la masia que hi ha construïda al damunt, de 25 metres quadrats. Els límits de la vil·la, però,

són desconeguts, ja que, com la part nord i sud del turó, van ser arrasades juntament amb les estructures que contenien. En són una prova les estructures que es poden veure al perfil sud del turó, restes d'un possible *lacus* amb un terra d'*opus testaceum*, una paret de pedra lligada i un paviment d'*opus testaceum* (SOLER 1980: 335).

Les restes estructurals documentades durant l'excavació eren murs de pedra lligada amb morter de calç, tots perpendiculars a les rases, per la qual cosa no es pot intuir l'estructura de l'edificació. Durant l'excavació, no es va arribar a la fonamentació dels murs, per tant, no es poden datar específicament. Tanmateix, sí que es poden datar quatre murs a partir dels estrats d'amortització; així, tenim un mur amortitzat entre els segles I-II dC, un mur entre els segles V-VII dC i dos murs entre els segles IV-VIII dC (GARRIGA 2015: 21).

A més de les estructures muràries, també es van localitzar diferents paviments, de quatre tipus diferents. Es van documentar tres paviments de calç blanca i cinc paviments d'*opus signinum*. A part d'aquests, els paviments documentats més importants són tres paviments d'*opus signinum* tessel·lats i un paviment de *laussagne*. Els paviments tessel·lats estan formats per tessel·les blanques d'1x1 centímetres que formen rombes de 9 centímetres sobre un fons fosc, un dels quals apareix envoltat, també, per dues línies blanques que delimiten la composició. A partir de diferents paral·lels trobats, aquests tipus de paviments es poden datar a partir del segle I aC, i poden ser de segles posteriors, a causa de la seva llarga durada. El paviment de *laussagne* està format per peces romboïdals de ceràmica de 9 cm de costat, i els paral·lels trobats indiquen que és una estructura que va relacionada amb l'ús de l'aigua. Apareix a Catalunya entre el segle I a.n.e. i el segle I dC (GARRIGA 2015: 34).

A part d'aquestes estructures concentrades dins del pati de la masia, a fora, a la part est, es van documentar restes d'una canalització d'aigües retallada al terreny geològic, amb una orientació nord-sud, amb una amplada d'entre 1,5 i 2 metres i una profunditat d'entre 0,4 i 1,5 metres. A la part més ben conservada s'observa un retall regular amb un arrebossat de calç blanca. Aquesta canalització podria connectar el *lacus* que Prat i Puig va localitzar a la part nord de la vil·la (PRAT i PUIG 1936: 16), avui destruït, i possible *lacus* localitzat al perfil sud del turó per Soler (SOLER 1980: 359; GARRIGA 2015: 25) (fig. 2).

Materials i ceràmica

De Can Roig s'han estudiat 731 restes ceràmiques. D'aquestes, però, tan sols 196 corresponen a materials contextualitzats per l'excavació preventiva de l'any 2006. La resta, 535, són materials descontextualitzats provinents dels moviments de terres esmentats anteriorment, a l'apartat d'antecedents de la vil·la (GARRIGA 2015: 27).

De la totalitat de les restes, 472 fragments corresponen a la categoria de ceràmica fina (el 65% del total), 169 restes a la d'àmfora (23% del total) i 82 restes a la ceràmica comuna (11% del total). El tant per cent restant correspon a les llànties i a les restes de dòlia, amb 7 fragments (1% del total) i 2 restes (0% del total), respectivament.

A les ceràmiques fines s'identifiquen restes de campanianes A i B, ceràmica de parets fines i terra sigil·lada itàlica, sud-gàl·lica, hispànica, hispànica tardana, africanes A, C i D, *lucente*, *marmorata* i paleocristiana (DSP). D'entre totes, cal destacar el gran nombre de restes trobades de terra sigil·lada africana A (184 restes, 39% del total), terra sigil·lada sud-gàl·lica (98 restes, 21% del total), terra sigil·lada hispànica (55 restes, 12% del total), terra sigil·lada africana C (47 restes, 10% del

total) i terra sigil·lada aretina (37 restes, 8% del total). La resta es mou en un percentatge d'entre el 0-3%.

Dels 169 fragments d'àmfora, la gran majoria corresponen a exemplars d'àmfora tarraconense, amb 146 restes que representen el 86% del total dels elements amfòrics estudiats. També s'han identificat restes d'àmfora bètica i africana (3 restes, respectivament, que representen el 6% del total), àmfora itàlica i gàl·lica (2 i 1 resta, respectivament, que representen l'1% del total). Queden 14 restes sense identificar, corresponents al 8% del total.

De les 82 restes de ceràmica comuna, 56 corresponen a ceràmica comuna no identificada, que representa el 68% del total. 16 restes corresponen a ceràmica comuna oxidada, 2 reduïdes i 1 grollera (105, 2% i 1% del total, respectivament). També s'han identificat 3 exemplars de ceràmica comuna ibèrica i de ceràmica africana de cuina, i 1 exemplar de ceràmica bètica (4%, 4% i 1% del total, respectivament).

Així, doncs, el 60% del total de les restes ceràmiques identificades correspon a ceràmiques d'importació, mentre que un 28% correspon a ceràmica local. Les ceràmiques d'importació són majoritàriament ceràmiques fines i comunes. El 86% de les ceràmiques fines i el 27% de les comunes són d'importació, mentre que són locals un 12% i un 4%, respectivament. La majoria de ceràmiques locals correspon a les àmfores, amb un 86% del total, mentre que un 5% correspon a les àmfores importades.

Materials orgànics (fauna)

Les restes faunístiques estudiades provenen d'un conjunt de restes descontextualitzades, recollides arran de l'espoli d'una possible sitja de la part

residencial, salvades per una associació d'arqueologia de caràcter local. Tant l'estudi anatòmic i específic com l'anàlisi tafonòmica estableixen un alt grau d'integritat del conjunt, amb un registre de modificacions naturals i un nombre elevat de remuntatges i connexions anatòmiques.

En total s'han analitzat 739 restes faunístiques, de les quals 515 (70%) corresponen a espècies domèstiques, 206 (28%) a espècies salvatges i 18 restes no s'han pogut identificar. De la mateixa totalitat, 27 restes corresponen a aus, 120 a malacofauna, 23 a micromamífers i 569 a mamífers (GARRIGA 2016: 12).

Entre les 515 restes domèstiques identificades, s'han identificat 9 espècies diferents, 5 espècies corresponents a mamífers i 4 espècies a aus. S'han classificat com a mamífers 139 restes de *Sus domesticus*, 93 restes de *Bos taurus*, 78 restes d'*Ovis aries*, 40 restes de *Capra hircus* i 4 restes d'*Equus caballus*. També s'han classificat 160 restes com a *Ovis/Capra*, ja que no s'han pogut determinar específicament com a *Ovis aries* o *Capra hircus*. S'han classificat com a aus 12 restes de *Gallus gallus* (gallines), 7 restes d'*Anas platyrhynchos* (ànec collverd), 1 resta d'*Anas Anser* (oca comuna) i 1 resta d'*Ansar sp.* (ànec sense identificar) (GARRIGA 2016: 15, 25, 30, 35, 39, 40 i 63).

El nombre mínim d'individus representat per a cadascuna de les espècies és de 10 porcs, 7 bòvids, 11 xais, 5 cabres, 11 ovicaprins, 1 cavall, 3 galls, 3 ànecs coll verd, 1 oca comuna i 3 ànecs dels quals no s'ha pogut determinar l'espècie (GARRIGA 2016: 15, 25, 30, 35, 39,40 i 63).

Entre les 206 restes salvatges identificades s'han identificat 8 espècies diferents, 6 espècies corresponents a mamífers, 1 espècie corresponent a micromamífers i 1 categoria general corresponent a malacofauna. S'han classificat com a mamífers 41 restes de *Sus scrofa*, 7 restes de *Cervus elaphus*, 6 restes de

Capra pyrenaica i *Meles meles*, 3 restes d'*Ursus* i 1 resta de *Capreolus capreolus*. S'han classificat 22 restes de micromamífers, totes corresponents a l'*Oryctolagus cuniculus*. Com a *Mollusca* s'han identificat 120 restes (GARRIGA 2016: 49, 52, 55, 56, 58, 59, 60, 61 i 65).

El nombre mínim d'individus representat per a cadascuna de les espècies és de 6 porcs senglars, 2 cérvols i cabres salvatges, 1 cabirol, 1 teixó i 1 ós, 3 conills i 71 mol·luscs, corresponents a 14 espècies diferents (GARRIGA 2016: 49, 52, 55, 56, 58, 59, 60, 61 i 65).

Valoració general de l'estratègia econòmica faunística i pautes alimentàries i de consum

Els resultats obtinguts a partir de l'anàlisi arqueozoològica de les restes mostra que la vil·la basava l'economia animal, principalment, en la cria d'animals domèstics. S'han documentat tant individus adults, juvenils com infantils, fet que ens indicaria la cria de les diferents espècies documentades. També podem hipotetitzar el consum de carn a partir dels individus joves i de la gran sobrerrepresentació de les parts apendiculars i distals dels esquelets, com el consum de productes secundaris, com podria ser la llet, la llana o la força del treball, per al cas dels mamífers, o els ous per part de l'aviram, a partir de les restes d'individus d'edat adulta (GARRIGA 2016: 66).

Tot i el gran nombre de restes d'espècies domèstiques documentades, no pot passar per alt, també, el gran nombre d'espècies salvatges, fet que fa pensar en una gran importància de la cacera en aquest assentament. Les espècies més importants dins d'aquest apartat són les marines, que representen un 60% dels taxons salvatges, pel la qual cosa podem afirmar que l'assentament tenia activitat pesquera de, com a mínim, la recol·lecció de mol·lusc. No s'ha trobat cap resta de peix,

segurament, per la seva fragilitat i el mètode de recuperació; tot i que no podem afirmar la seva presència, tampoc podem descartar-ne el consum, ja que aquest assentament es troba davant la costa. La principal espècie consumida és l'ostra, representada per dos taxons diferents, ostres comunes i ostres gegants. A part, també trobem altres petxines, pagellides i cargols de mar. Per a la malacofauna podem identificar dos consums diferents. El primer seria el consum alimentari. El segon seria l'aprofitament de les petxines i els cargols de mar com a matèries primeres per a produccions secundàries, ja que s'ha identificat que s'han recollit o obtingut petxines mortes. A més, s'ha trobat la presència d'espòndilus, una petxina que es pot fer servir tant per fabricar ornamentacions com per fer tints. En l'àmbit dels mamífers, l'espècie caçada més important és el porc senglar, que devia aportar grans quantitats de carn. D'altra banda, també cal destacar la presència de restes d'ós, que podria fer pensar en la cacera, ja no tan sols com una font d'aprovisionament, sinó també com una activitat de prestigi (GARRIGA 2016: 69).

Fases i evolució cronològica de la vil·la

A partir de l'estudi de totes aquestes restes materials analitzades, tant les de l'excavació de l'any 1006 com dels conjunts descontextualitzats recuperats per aficionats locals (SOLER 1978; SOLER 1980a; SOLER 1980b), es poden determinar tres fases diferents per a l'ocupació del turó (GARRIGA 2015: 40).

La primera fase és una possible ocupació preromana del turó durant el segle II aC. Aquesta fase s'estableix a partir de materials residuals documentats d'època republicana (4,1% del total dels materials estudiats), com ara restes de ceràmiques campanianes A i B sense forma, campaniana B de les formes Lamboglia 1 i 8, i restes d'àmfora de la forma Dressel 1.

La segona fase inclou el període comprès des del segle I aC fins al segle III dC. És en aquest moment quan es produiria l'establiment de la vil·la romana, la qual, a partir del segle I dC, patiria una forta expansió econòmica fins al segle III dC. És en aquest interval de temps que es documenten la majoria de les ceràmiques estudiades (un 81,2% del total estudiat), formades majoritàriament per terres sigil·lades i africanes. També és en aquest moment quan es produeixen els enterraments de la necròpolis romana de Can Bel i quan es construeix l'aqüeducte romà per dur aigua a la vil·la.

La tercera fase s'estableix a partir del segle III dC fins al llarg del segle V-VI dC. En aquest moment començaria un període de decadència, però no d'abandonament, tal com proven la terra sigil·lada africana D i les ceràmiques de cuina tardanes, que es poden datar entre els segles V i VII dC, i que, juntament amb les restes ceràmiques baiximperials documentades, representen un 14,6% del total de materials inventariats.

L'AQÜEDUCTE ROMÀ DE PINEDA

Localització

L'aqüeducte romà està situat a la falda est de la Vall de la Riera. L'inici es localitza al congost de Can Bofí, on es captava l'aigua, i continua tot recorrent el costat sud-est del Montnegre, pel turó d'en Buch de les Nogueres fins al turó de Sant Pere de Riu, on fa un gir per tal de resseguir la falda del turó de la Guàrdia, amb una orientació sud-est-est, direcció a la vil·la romana de Can Roig, on desembocava al lacus nord de la vil·la (fig. 3).

Antecedents

El 1936 es publica el primer treball sobre l'aqüeducte romà de Pineda, estudiat i escrit per Francesc Prat i Puig. És el treball més important i complet que s'ha fet fins ara (PRAT i PUIG 1936). En aquest petit estudi, fet l'any 1932, Prat i Puig busca tots els trams de l'aqüeducte que queden, els descriu i els estudia.

Després d'aquest estudi, tan sols trobem referències i articles que no aporten cap mena de nova informació, sinó que es limiten a repetir el que Prat i Puig ja havia escrit.

No és fins l'any 1992, arran de l'ampliació de l'autopista A-19, avui anomenada C-32, que per primera vegada s'intervé arqueològicament l'aqüeducte. Es tracta d'una intervenció preventiva on s'efectuen diferents sondejos per tal de localitzar la canal de l'aqüeducte en l'espai de l'obra de l'autopista. Es documenta una sèquia de 70 metres, amb un estat de conservació tan baix que no permet aportar noves dades que les que ja es coneixien.

L'any 2012, es fa l'última intervenció arqueològica que s'ha fet a l'aqüeducte. Es tracta d'excavar i restaurar el tram d'aqüeducte conegut com *de Can Marquès*, que es troba deteriorat i no visible a causa de la vegetació i el pas del temps.

Estructures

L'aqüeducte, que en origen feia un recorregut de 3,5 quilòmetres de llarg i salvava un desnivell de 40 metres, captava l'aigua d'una deu al congost situat a Can Bofí, mitjançant un possible mur d'estancament per regularitzar i derivar el curs d'aigua

cap a la canal de l'aqüeducte (PRAT i PUIG 1936: 7). L'aqüeducte duia l'aigua fins a un lacus situat darrere de Can Roig. Prat i Puig en va sondejar una cantonada, i el descriu com un gran dipòsit amb una paret de 13 metres de llarg fet de pedra lligada amb morter, primer, amb una capa d'*opus testaceum*, i després, d'*opus signinum*. Entre aquestes restes, Prat i Puig documenta una terra sigil·lada, de la qual no especifica el tipus (PRAT i PUIG 1936: 36).

Tots els trams de l'aqüeducte estan construïts a partir de pedra local, calcàries compactes de naturalesa foliosa i pedres silícies, tallades en la idea de carreu amb la part de fora plana, i lligades amb morter de calç. Es poden distingir dues classes de construcció de murs a partir de l'aparell dels mateixos, murs d'aparell gros i amb amplades de més d'un metre i murs d'aparell petit amb amplades inferiors a un metre. La causa d'aquesta diferència és el pendent del sòl, que, com més pendent té, més amplada exigeix el mur de suport de la canal (PRAT i PUIG 1936: 18).

La canalització de l'aqüeducte estava feta amb les mateixes pedres i lligades amb morter, i l'amplada de la canal anava en proporció no constant amb la del mur, en el qual es troben canals de 30 centímetres fins a 40 centímetres d'amplada. Les parets anaven cobertes amb una capa d'*opus testaceum* d'uns 6-7 centímetres, i posteriorment una capa d'1 centímetre d'*opus signinum*. Sobre la canal hi devia haver una coberta amb forma de volta que no s'ha conservat enlloc (PRAT i PUIG 1936: 32; POU 2012: 10).

Trams coneguts i retrobats

Prat i Puig va identificar un total de 15 trams diferents, dels quals els més importants eren els que contenien arcs (trams G [Can Marquès, anomenat també *de Sant Pere*

de Riu], N [Can Palau de la Guitarra], R [Can Roig] i M [Can Cua]). D'aquests quatre trams, avui dia tan sols s'han conservat el primer i l'últim. La resta de trams bé s'han destruït, bé han caigut en l'oblit (fig. 4).

Volem destacar la redescoberta de tres trams i un fragment caigut d'aqüeducte, documentats per Prat i Puig i que havien restat oblidats, ja que en cap publicació s'ha trobat res esmentat sobre aquestes parts. Cal esmentar que en un d'aquests trams encara es conserva part del revestiment interior de la canal. Aquests trossos d'aqüeducte es troben situats entre els trams de Can Marquès i el de Can Cua, i bé podrien ser els documentats per Prat i Puig amb les lletres *I*, *J* i *K*, tot i que els arbres i els arbustos no permeten distingir bé quants trams es poden diferenciar (tres o quatre). El tros caigut és fàcilment reconegut com un dels trossos despresos agrupats a la lletra *L* (PRAT i PUIG 1936: 11), ja que dins l'estudi de Prat i Puig el trobem fotografiat (PRAT i PUIG 1936: 19).

L'OCUPACIÓ ROMANA A LA VALL DE LA RIERA DE PINEDA. DE LA REALITAT ARQUEOLÒGICA A NOVES QÜESTIONS PER RESOLDRE

Així, doncs, i tal com s'ha vist anteriorment, Can Roig és un establiment rural que probablement s'inicia al segle II aC. Al segle I dC, s'iniciaria la vil·la romana, que durant el segle I dC començaria el període d'expansió, del qual trobaríem el punt àlgid als segles II-III dC. A partir d'aquí, continuaria amb el període de decadència fins als segles V-VI dC, que es podria allargar amb una baixa ocupació fins al segle VI dC.

Amb aquesta vil·la romana per força s'han de relacionar la resta de jaciments localitzats tant dins la mateixa Vall de la Riera com els situats a la plana davantera,

si bé encara no coneixem la naturalesa de la majoria. Tot i això, cal pensar que la vil·la tindria una estructura territorial concebuda per tal de tenir un control sobre les propietats adjacents, per tal de poder-les explotar al màxim, és a dir, que seria el centre des del qual s'organitzaria un possible *fundus*, en el qual no tan sols trobaríem la vil·la residencial esmentada, situada en un lloc de control sobre la vall i la costa, sinó també tot l'entramat productiu, format per diferents estructures que formarien part del teixit de l'explotació agrària i ramadera, com ara cases d'esclaus o pagesos, magatzems, sitges, estructures de processament de productes agropecuaris, forns ceràmics o la mateixa necròpolis on serien enterrats els habitants de la zona, la qual podríem relacionar directament amb la necròpolis de Can Bel, esmentada anteriorment.

D'altra banda, cal remarcar la presència de l'aqüeducte a la vall. La construcció d'aquest aqüeducte respon a l'interès de fer arribar grans quantitats d'aigua a la zona (segons Prat i Puig, l'aqüeducte devia tenir un cabal d'aigua de 1,6l/s [PRAT i PUIG 1936; 40]). Per poder portar a terme amb èxit la construcció d'aquesta gran obra hidràulica, amb tota probabilitat, es devien haver d'esmerçar una gran quantitat de recursos (materials i humans), que demostrarien el gran poder econòmic de la zona i/ o del propietari de la vil·la. Aquest fet ens porta a plantejar-nos les qüestions següents: Qui era el propietari de la vil·la? Com podia pagar la construcció i el manteniment d'aquesta gran estructura hidràulica? A més de la vil·la de Can Roig, a la plana davantera podria haver-hi un altre tipus d'ocupació, com ara un *vicus* rural, que requerís l'arribada de grans quantitats d'aigua? Arran d'aquesta qüestió, també cal plantejar què passa amb tota la gent que vivia o havia ocupat el poblat ibèric del Montpalau, on es recol·loca tota aquesta població?

Finalment, afegir només que amb aquesta petita síntesi el que preteníem era obrir noves línies de treball per tal de poder arribar a conèixer com es podia estructurar el territori de la Vall de Pineda de Mar en època romana i així aportar nou coneixement que ens ajudi a tenir una visió global del territori de la Laietània en època antiga.

BIBLIOGRAFIA

ESTRADA, J. (1969): *Vías y poblamiento romanos en el territorio del área metropolitana de Barcelona*. Comisión Provincial de Urbanismo de Barcelona, Quaderns d'ús intern 27. Barcelona.

CELA, X.; SUBIRATS, I. (1996): *Memòria de l'excavació arqueològica d'urgència realitzada al jaciment de Can Bel (Pineda de Mar)*. Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Generalitat de Catalunya. Barcelona.

CELA, X.; GARCIA, M.; JUAN, J.; ORRI, E.; CUMMINGS, L. S.; SUBIRATS, I. (1999): Les inhumacions d'època augustea de la necròpolis rural de Can Bel (Pineda de Mar, Barcelona). *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló*, 20, 221-243. Castelló.

GARRIGA, J. (2015): *La vil·la romana de Can Roig: primera aproximació*. Treball de final de grau. Inèdit.

GARRIGA, J. (2016): *La vil·la romana de Can Roig: anàlisi arqueozoològica*. Treball de final de màster. Inèdit.

OLESTI, O. (1995): *El territori del Maresme en època republicana (segle III - I.C.) Estudi d'Arqueomorfologia i història*. Caixa d'Estalvis Laietana. Mataró.

POU, R. (2012): *Memòria de la intervenció arqueològica d'urgència a l'aqüeducte de Sant Pere de Riu (Tordera, Maresme)*. Memòria d'excavació inèdita. Servei d'Arqueologia i Paleontologia. Generalitat de Catalunya. Barcelona.

PRAT i PUIG, F. (1936): *L'aqüeducte romà de Pineda*. Memòries de la secció històrico-arqueològica, VII. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.

SANMARTÍ, J. (1987): *La Laietana ibèrica. Estudi d'arqueologia i història*. Tesi doctoral inèdita, consultable en microfitxa. Universitat de Barcelona. Barcelona.

SERRA RÀFOLS, J. de C. (1942): El Poblamiento de la Maresma o Costa de Levante en la época anterromana. *Ampurias* IV, 69-110. Barcelona.

SERRA RÀFOLS, J. de C. (1932): Llocs d'habitació ibèrics de la costa de llevant. *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, 1927-1931, 41-54. Barcelona.

SOLER, A. (1978): Estudi preliminar de les troballes romanes a Can Roig (Pineda de Mar) (I). *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Mataró i el Maresme* 5-6, 157-166. Mataró.

SOLER, A. (1980a): Troballes romanes a Can Roig (Pineda de Mar) (II). *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Mataró i el Maresme* 10, 335-339. Mataró.

SOLER, A. (1980b): Troballes romanes a Can Roig (Pineda de Mar) (III). *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Mataró i el Maresme* 11-12, 359-371. Mataró.

Peus d'il·lustració

Figura 1: Mapa general dels diferents jaciments arqueològics documentats a Pineda de Mar. Font: Àtics SL.

Figura 2: Plànol amb les troballes romanes de l'excavació arqueològica de l'any 2006 i el croquis del perfil sud d'Albert Soler (1978). Font: Àtics SL.

Figura 3: Mapa de l'aqüeducte romà de Pineda fet per Prat i Puig. Font: Prat i Puig, F. (1936) *L'aqüeducte romà de Pineda*. Memòries de la secció historicoarqueològica.

Figura 4: Plànol dels trams de l'aqüeducte de Can Marquès i de Can Cua més els trams retrobats. Font: Àtics SL.